

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

М.С. ЛИСЕНКО, аспірант*
Національний університет харчових технологій

Визначено сутність поняття продовольчої безпеки, проаналізовано сучасні проблеми її забезпечення на міжнародному та національному рівні, розглянуто роль підприємств харчової промисловості у забезпеченні продовольчої безпеки.

Продовольча безпека, продукти харчування, харчова промисловість.

Продовольча безпека є однією з вирішальних складових загальноекономічної безпеки будь-якої держави, важливим фактором сталого соціально-економічного розвитку суспільства, його демографічного відтворення, невід'ємною частиною життєдіяльності людства, держави, світового товариства.

З кожним роком питання забезпечення продовольчої безпеки загострюється з урахуванням суттєвого перевищення росту народонаселення над ростом виробництва продовольства, а тому потребує подальшого дослідження та розробки системного підходу до вирішення проблеми забезпечення продуктами харчування.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню питання продовольчої безпеки на міжнародному та національному рівні приділялася увага у працях В. Баганова, З. Ільїної, В. Добросоцького, З. Залози, І. Михасюка, А. Мельник, М. Крупки та ін.

Мета дослідження. Визначити сутність поняття продовольчої безпеки як вирішального фактора сталого соціально-економічного розвитку держави та господарюючих суб'єктів, виокремити основні фактори її забезпечення, виявити проблеми та можливі шляхи їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Вперше термін "продовольча безпека" введено в міжнародний обіг після зернової кризи 1972-1973 рр. На Генеральній Асамблеї ООН в 1974 р. була прийнята резолюція "Міжнародні зобов'язання по забезпеченню продовольчої безпеки в світі". При цьому під світовою продовольчою безпекою розумілося "збереження стабільності на ринках продовольства при доступності базових продуктів харчування усіх країн світу" [1]. Важливо зазначити, що основними шляхами забезпечення продовольчої безпеки на той час було поєднання імпорту і допомоги з боку розвинутих країн.

Надалі світова продовольча проблема лише загострилася. Щорічне збільшення чисельності населення світу, скорочення та деградація посівних площ, ріст світових цін на сировину та продукти харчування у зв'язку зі світовим неврожаєм у країнах – експортерах сільськогосподарської продукції, виснаження природних ресурсів, погіршення екологічної ситуації

* Науковий керівник – Ж.К. Сіднева, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник.

лише посилили необхідність вирішення глобальної продовольчої проблеми через забезпечення продовольчої безпеки в кожній державі окремо [2]. З того часу особлива увага стала приділятися стабільності вітчизняного виробництва та імпортних поставок продовольства, а також створенню національних запасів продуктів харчування для стабілізації попиту та цін.

Нинішня ситуація з огляду на розвиток світової фінансової кризи вказує ще на серйозні ускладнення в питанні забезпечення продовольчої безпеки. Міжнародні експерти у цій сфері звертають увагу на серйозну кризу в сільському господарстві країн Східної Європи і колишнього СРСР. Так, вплив західного продовольства в Україну після руйнування монополії країни на зовнішню торгівлю створив найбільш ліберальний зовнішньоторговельний режим і одночасно скоротив підтримку власного виробника. Нинішня ситуація щодо продовольчої безпеки країни характеризується головним чином станом сфер споживання, агропромислового комплексу, збуту та розподілу, продовольчого резерву.

Збільшений імпорт продовольства при спаді вітчизняного виробництва і скороченні купівельної спроможності населення призвів не до збільшення, а до скорочення споживання та погіршення його структури.

Останнім часом ситуація на світових ринках продовольства суттєво ускладнюється внаслідок скорочення обсягів виробництва сільськогосподарської сировини на виробничі цілі, що спричинило скорочення об'ємів виробництва готової продукції та суттєве збільшення цін на неї. Усе це торкнулося й галузей харчової промисловості України (хлібна, м'ясо-молочна, дитячого харчування), які до того ж уже тривалий час залишаються нерентабельними і не конкурентоспроможними. Підвищення конкурентоспроможності продукції, тобто забезпечення високої якості відповідно до вимог світових стандартів при збереженні відносно невисокої ціни, можливо лише через введення сучасних технологій та обладнання, більш ефективних методів організації праці та управління шляхом інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва. Це у свою чергу, вимагає державної підтримки через прийняття відповідних законодавчих та нормативних документів, якими повинно бути передбачено стимулювання інноваційних процесів і створення сприятливих умов як для вітчизняних, так і для іноземних інвестицій.

Відомо, що продовольча безпека досягається шляхом забезпечення фізичного та економічного доступу до безпечного й достатнього продовольства, а питання безпеки харчових продуктів визнане пріоритетною галуззю дослідження на міжнародному рівні [5]. Однак на сьогоднішній день існують труднощі та перепони, які не дають можливості вести роботи з підвищення конкурентоспроможності харчової промисловості України у повній відповідності до світових вимог. Так, протягом багатьох років не знаходить підтримки ініціатива на всіх рівнях з реалізації державної програми щодо розробки методик вимірювання показників безпеки сировини, продукції та харчових добавок. В Україні не врегульована законодавча й нормативно-правова база по використанню генетично-модифікованих організмів. Контроль продовольчої сировини не вміст ГМО лабораторії підприємств виконати не в змозі через відсутність методик та необхідного обладнання.

Сутність продовольчої безпеки країни зводиться до здатності держави забезпечити населення належним рівнем споживання продовольчих товарів, застосовуючи, разом з агроекономічним потенціалом, всі наявні в державі виробничі, фінансові ресурси, політичні можливості та інші фактори [3].

У харчовій промисловості України існує ряд проблем, які мають тенденцію до посилення, оскільки вимагають поліпшення системи контролю якості і безпеки харчових продуктів (з урахуванням досвіду ЄС) та постійного моніторингу ситуації на ринках продовольства. Все це дозволить ефективно забезпечувати збут харчової продукції і на внутрішньому, і на ринках інших країн, що у свою чергу дозволить зробити вагомий внесок у вирішення глобального питання продовольчої безпеки.

Таким чином, продовольча безпека залежить від стану національного агропромислового комплексу, форм власності та господарювання, а також платоспроможності населення. Вона зумовлює як стабільність, так і якість генофонду нації [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що до цих пір немає системи продовольчої безпеки, яка б цілеспрямовано створювалася й розвивалася суб'єктами державного і місцевого управління, господарюючими суб'єктами усіх сфер та підсистем, які забезпечують продовольчу безпеку національного, регіонального і місцевого масштабів. Тому виникає необхідність створення стратегії продовольчої безпеки.

Усвідомлення реальної ситуації і необхідності перспективного підходу до забезпечення продовольчої безпеки дозволить сформулювати уявлення про необхідну систему забезпечення продовольчої безпеки країни та регіонів. Її створення можливе через взаємоузгоджену роботу органів центральної, регіональної і місцевої влади спільно з виробниками, наукою, фінансовим та аграрним бізнесом.

Список літератури

1. *Баганов В.Ю.* Продовольственная безопасность: сущность, проблемы, подходы и решения : автореф. дис. на соискание науч. степ. канд. экон. наук : спец. 08.00.01 / В.Ю. Баганов. – Иркутск, 2001. – 20 с.
2. *Ильина З.М.* Проблемы продовольственной безопасности и их решение (теория, методология, практика) : дис. ... д-ра экон. наук : спец. 08.00.05 : Экономика и управление народным хозяйством" / Ильина Зинаида Макаровна. – Мн., 1999. – 435 с.
3. *Добросоцкий В.* Основные направления регулирования продовольственного рынка / В. Добросоцкий // Экономист. – 2000. – № 3. – С. 78-81.
4. *Михасюк І.* Державне регулювання економіки / [Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залога З.]. – Львів : Українська технологія, 1999. – 640 с.
5. Food Safety Strategic planning. Meeting. Report of a WHO Strategic Planning Meeting, 20-22 February 2001 // World Health Organization (WHO). Geneva : Switzerland.

Определено понятие продовольственной безопасности, проанализированы современные проблемы ее обеспечения на международном и национальном уровне, рассмотрена роль предприятий пищевой промышленности в обеспечении продовольственной безопасности.

Продовольственная безопасность, продукты питания, пищевая промышленность.

In article the concept of food safety is defined, the modern problems of its maintenance at the international and national level are investigated, the role of enterprises of food industry in the ensuring of food security is considered.

Food safety, food stuffs, food industry.